

UR JANNES SYNVINKEL

Sedan den av Leena Strömberg arrangerade trevliga vårträffen i Skillinge den 27 maj har SFK:s gemensamma aktiviteter legat nere. Under den soliga, torra, varma och – för Skånes del mot slutet

även mycket blöta – sommaren har vi förhoppningsvis alla, var och en på sitt håll, "laddat batterierna" ordentligt. Nu är det åter hög tid att träffas.

Vi börjar med höstmötet fredagen den 27 oktober på Frostavallen med start kl 13:00. Där får vi höra Curth Sjöholm föreläsa om Mannerheim. Sedan diskuterar vi och tar ställning till Marjatta Titoffs på det senaste årsmötet upplästa motion om eventuellt namnbyte.

Tidpunkten för Julfesten är fastställd till lördagen den 9 december. En arbetsgrupp inom styrelsen bestående av Birgitta Berg, Markku Juntunen och Leila Virtanen har tagit på sig uppgiften att planera för denna.

Vid Riksförbundets årsmöte i Kungälv i maj framförde Matts Imhagen en formell begäran till vår förening att arrangera riksmötet 2007, vilket samtidigt blir RFK:s 15-årsjubileum. Eftersom SFK:s egen styrelse redan tidigare enhälligt beslutat acceptera en eventuell sådan begäran, var det enkelt för mig att tacka ja.

Inom styrelsen satte vi omedelbart igång med förberedelserna. Många alternativa konferenscentra diskuterades och några bedömdes ingående på plats. Till slut bestämde vi oss för Frostavallen. Tidpunkten blir 18-20 maj. En arbetsgrupp bestående av Veikko Bern, Tapani Rossi, Marjatta Sjöholm, Leena Strömberg och undertecknad tillsattes. Vi träffas även mellan de ordinarie styrelsemötena och arbetar f.n. intensivt med de praktiska arrangemangen och

själva programmet. Det mesta måste vara spikat och klart i god tid före nästa nummer av Medlemsnytt, som beräknas utkomma den 3 december. Där kommer även att finnas detaljerade anvisningar för själva anmälningsförfarandet.

Vid de mycket lyckade internationella krigsbarnsdagarna i Vasa i juni deltog från SFK Birgitta Berg, Börje Dahl, Gerd och jag. Efter festbanketten framförde jag - på både finska och svenska - en inbjudan till 15-årsjubileet i maj. Antero Valkama, ordförande i Vasa läns krigsbarn r.f., har redan meddelat mig, att man därifrån planerar anordna en gemensam bussresa till Frostavallen. Diskussioner om ytterligare bussresor från Finland pågår.

På Frostavallens hotell (inklusive deras vandrarhemsdel) finns cirka 140 bäddar. I händelse av fullbokning finns 250 meter från hotellet ett vandrarhem med 35 bäddar. Intill Djurparken finns den s.k. Grottnbyn, en camping med vandrarhem med ca 70 bäddar. Hotell och vandrarhem finns också i Höör.

Jag förmodar att det blir många, som vill delta i 15-årsjubileet och rekommenderar därför var och en, som vill försäkra sig om att kunna övernatta på plats, att anmäla sig tidigt.

Under hösten 2007 kommer SFK att fira sitt eget 15-årsjubileum. Planeringen inför detta andra jubileum blir dock en uppgift för den styrelse, som årsmötet väljer i mars. Närmast ser jag fram emot att se så många av Er som möjligt på det snart stundande höstmötet i oktober. Väl mött där!

Janne

Gamla tidningar är fantastiska källor till information.

Jag har hittat massor med material om oss krigsbarn i tidningar från 40-talet. Följande sida är ett smakprov, som innehåller ordagranna avskrifter av artiklar i några dagstidningar, och handlar om båttransporter vintern 1942. Blev du fastfrusen i isen ombord på "Heimdall"? Ring, skriv och berätta.

Kallelse till

HÖSTMÖTET 2006

Finlandsvännen och -kännaren adjunkt Curth Sjöholm från Ystad kommer att prata om Finlands vite general, ÖB, president och marskalk

CGE Mannerheim.

Detta är ett föredrag, som ingen med intresse för Finlands historia bör missa! Litteratur om Mannerheim kommer att visas. Lån kan ordnas.

På höstmötet kommer vi diskutera förslag till nytt namn för föreningen, eftersom vi numera har flera medlemmar utanför Skånes gränser.

Information om planer och idéer inför det kommande riksmötet, eller som vi nu kallar "Nordiska Krigsbarnsmötet 2007"

Vi äter en god måltid och tar en god kopp kaffe i fin miljö.

Välkommen till

Frostavallen i Höör

fredagen den 27 oktober kl 13.

Middagen kostar 150 kr/person.

Anmäl dig till Birgitta Berg; telefon 046-61588 senast den 22 oktober.

JULFEST

den 9 december. Glöm inte det.

Många har efterlyst TERVE! Med detta dubbelnummer hoppas red. att bristen i någon mån kompenseras.

Finska barnens resor ha ej varit nöjestrupper.

Överflyttningen medför många små personliga tragedier.

Man måste själv vara med på en resa över Bottniska viken för att förstå vilka skyhöga svårigheter, som måste övervinnas för att de finska barntransporterna ska gå i lås. Och ända är själva båtfärden endast ett led i de strapatser, som barn och ledarinnor har att utstå.

Det är en känd finsk journalist, fröken Irma Andersin, som gör detta uttalande. Hon kom hit till Sverige med den sista stora barntransporten för att skriva en serie artiklar om den svenska hjälpverksamheten för en rad stora tidskrifter tillhörande förlaget Yhtyneet Kuvalehdet, som bl. a. ger ut den finska motsvarigheten till Veckojournalen och Husmodern.

- I nära tre dygn brottades vår konvoj med isen, fortsätter fröken Andersin. Isen var så svår, att "Arcturus" till sist måste länkas fast vid isbrytaren med en wire för att inte köra fast. Det är givet att en sådan resa inte kan bli någon nöjestrupp varken för barn eller personal. Det var trångt om utrymmet i lastrummen, där småttingarna låg uppradade på sina prydliga bäddar. Det var inte möjligt att lufta barnen på däck mer än alldeles nödvändigt, varför de nog blev lite bleka om nosen. Att kånka upp småttingarna för de branta stegarna var ett helt företag. Av de 64 gruppledarinnorna, som hade

tio barn var på sin lott, hade faktiskt arbete dygnet runt och båtens besättning var verkligen makalös i sin omtanke om småttingarna. Jag såg en gammal sjöbjörn agera barnjungfru. Ömt och försiktigt tog han i de små med sina väldiga, valkiga händer. Det var en rörande syn att se honom bära den ena ungen efter den andra uppför den branta stegen. Han myste och småpratade med sina skyddslingar och tycktes vara riktigt i sitt esse.

Det var, som sagt, i trångaste laget i lastrummen, där vårdarinnorna ibland måste krypa för att nå till sina skyddslingar, men båtlägenheterna måste utnyttjas till den yttersta med tanke på de oerhörda transportkostnaderna. Det säger en del att enbart isbrytaren kostar 10.000 finmark i timmen.

Det kan förstås inte hjälpas, att överflyttningen medför många små personliga tragedier. Att skiljas från föräldrarna och kanske ge sig ut på en 20-milafärd i pulka i rykande snöstorm för att vid framkomsten till järnvägsstationen få vänta på tåget i timmar innebär ett omskakande äventyr för en liten unge. Men det är märkligt så lätt barnen anpassar sig och hur de blomstrar upp, när de väl installerats i Sverige och blivit varma i kläderna samt mätta. Jag mötte i går några småttingar som jag

kände från båten. De var på väg till Humlegården med sina kälkar och hade inte tid att ägna ett ögonblick åt mig. Det var en sann fröjd att se deras rödblommiga kinder och strålande ögon.

De finska mödrarna är självfallet ofantligt tacksamma för den möjlighet, som beretts dem att sända barnen till Sverige, betonar fröken Andersin. Därmed har ett ofantligt svårt problem lösts för ett stort antal familjer. Det råder stor vitaminbrist bland de finska barnen. Det torde inte vara möjligt att finna någon effektivare lösning än att sända över de mest behövande barnen till Sverige. Att ordna utspisning i Finland är nog också bra, men det kan bara bli ett komplement, ty på detta sätt kan inte de mest behövande nås. Jag tänker på de barnrika familjer, som äro bosatta i avlägsna landsändar. Att ordna regelbunden utspisning för dem låter sig tyvärr inte göra.

Fröken Andersin skall nu resa runt i Sverige för att nå kontakt med finska barn i olika miljöer. Även invalidfrågan kommer att bli föremål för hennes studier. Men hon hoppas också bli i tillfälle att intervjuva statsminister Hansson och Alice Babs Nilsson, ty fröken Andersin är en journalist med många strängar på sin lyra.

Avskrifter ur:

Östgöta Correspondenten 30 jan 1942 och Dagens Nyheter 1 feb 1942 "

Flyg med mat till finsk "barnångare"

Stockholm, torsdag. (TT)

Ombord på Heimdall, som ligger infrusen i väntan på Arcturus och isbrytare skola hinna fram för att färden till Stockholm skall kunna fortsättas, har maten börjat tryta, och dessutom behövs det vatten och medicin. Genom Svensk flygtjänsts försorg går i gryningen på fredagen ett plan ut för att undsätta fartyget. Ombord befinner sig en av hjälpkommitténs för Finlands barn läkare, en sköterska och en lotta samt förråd av mat, kläder och medicin.

"Heimdall" i hamn efter sju dygns resa.

Finlandsbarnen ha anlänt till Stockholm.

Stockholm den 1 (TT)

"Heimdall" och "Arcturus" kommo till Stockholm kl. 20 på lördagen. "Heimdalls" resa från Åbo hade tagit nära 170 timmar, alltså över 7 dygn. Med de 616 finska barnen, som voro ombord, var det ingen fara, försäkrade färdledarinnorna, och yngsta passageraren på "Arcturus", 9 månader gamla Seija Kähävä från Tavastehus jävade inte deras utsago, när hon rödkindad och leende bars i land av en av de finska lottorna.

"Heimdall" hade bland de 220 passagerarna 130 finska barn. Fartyget

lämnade Åbo kl 18 på lördagen förra veckan. Det körde sedan fast gång på gång i finska skärgården, och det blev proviantbrist ombord, berättar befälet. Men från den finska skärgården sändes det mjölk och bröd till barnen, och även i annat avseende fick man proviantförrådet någorlunda fyllt..

Sedan båtarna lagt till tog det rundlig tid innan barnen kommo i land. Fyra björknäsbuskar, vilka togo 60 personer var, var engagerade, och förde undan för undan barnen till genomgångshemmen. Omkring 400 barn fördes till Anglais och resten till hemmet i Stureby. Inte mindre än 75 armélotter och marinlotter avlöste de finska lottorna vid Skeppsbron

Var det nödvändigt, var det fel?

Som barn fick vi lära att Sovjet anföll Finland 1941. Många har inte insett att Finland de facto ställde sig på Tysklands sida i ett anfallskrig mot ryssen. Från att inledningsvis återta efter vinterkirget förlorade områden, fortsatte Finlands armé långt in i den sovjetiska karelska republiken och blev kvar där i tre år.

Var det rysskräck eller ...?

Bortser man från rasbiologiska spekulationer kan man fråga om det var rysskräcken eller humanitära skäl som låg bakom barntransporterna? Eller försökte man göra en dygd av nödvändigheten? Under förespeglning att man ville rädda livet på barnen skickades de iväg, för att mödrarna behövdes i krigssamhällets tjänst.

Det är svårt att se att det som kallats "världens största barnförflyttning" enbart var en humanitär åtgärd. Om den inte genomförts hade troligen den finska krigsmakten haft svårare att utföra sina omfattande operationer i Öst-Karelen.

Man införde generell arbetsplikt för kvinnor, och sådant är ju svårt att förena med samtidig vård av egna småbarn. Barnen var helt enkelt hinder för krigsherrarna att uppnå sina mål. Med hundratusentals män vid fronten 20-30 mil bortom egna landets gränser krävdes enorma insatser på hemmafronten, i krigsindustrin, krigssjukvården, transportväsendet, samhällsservicen och folkförsörjningen. Den enda arbetskraftsreserv, som fanns var kvinnorna och barn i tonåren. Särskilt skulle de karelska kvinnorna delta i återuppbyggnadsarbetet i de befriade områdena. Finlands Lotta Svärd hade i juni 1941 ca 150 000 och som mest 1944 240 000 kvinnor i aktiv tjänst. Röda Korset tiotusentals.

Alla dessa samverkande omständigheter paradades med att man inte tvekade att utnyttja den svenska beredvilligheten att ta hand om tiotusentals barn.

Socialministeriets Barnförflyttningskommitté hade stor makt. Dock var det långt ifrån alla föräldrar villiga att sända iväg sina barn, men protester tystades med hot om sanktioner mot familjen. Mot barntransporterna kritiska pressröster kvästes med sträng censur.

Varför utövades påtryckningar på föräldrar som inte ville sända iväg några barn? Varför tystades de kritiska rösterna? Det finns skäl att tro att många barn fick lämna föräldrar, syskon och andra släktingar för att det militära läget

krävde det.

Å andra sidan förekom det påståenden om att det blev en slags modefluga att sända sina barn till Sverige från kretsar där varken hunger eller bombhot var särskilt överhängande. Detta var dock inte någon utbredd företeelse.

Livräddande insatser - Ja!

Man skall naturligtvis också vara på det klara med att vistelsen i Sverige

En liten sjuk finsk pojke, på väg till svenskt sjukhus, pysslas om ombord på sjuktåget.
Foto: B Ektholtz. VästerBottens Museum

räddade kanske tusentals barn till livet tack vare adekvat sjukhusvård och riktig kost. Mer är 5100 sjuka eller undernärda barn fick vård i Sverige. Och tack vare läkarkontroller vid genomgångshem och karantäner kunde ytterligare 6 000 barn med pågående eller begynnade sjukdom eller smitta upptäckas redan vid ankomsten för att omgående få adekvat behandling och vård.

Trots de stora vårdinsatserna dog ändå 335 finska krigsbarn under sin vistelse i Sverige. Tbc var den främsta orsaken, men också difteri och polio skördade flera offer. På grund av kraftigt nedsatt allmäntillstånd kunde ibland vanliga barnsjukdomar leda till döden.

Viktigaste skälet.

Viktigast var kanske den ökande livsmedelsbrist, som uppstod dels pga importstopp från väst och dels pga uteblivna skördar. Med den bättre kosten i Sverige kunde t ex många tbc-fall snabbare tillfriskna, undernärda barn återhämta styrka och energi. Och visst blev det färre barn att mätta i Finland. Men det fanns också de som påstod att livsmedelsbristen inte var värre än att barnen kunnat stannat hemma. Bomber och granater var inte den stora faran man räddades ifrån, vilket kanske var (och är) en allmän uppfattning i Sverige. Trots allt stannade de flesta barnen kvar i

Finland. P. Kavén anger i sin bok, att av barn i åldern 1-14 år, var det bara 7% som sändes till Sverige. Alltså 93% av åldersgruppen blev kvar i Finland. Av dessa barn var det relativt få, 337 barn, som föll offer för direkta krigshandlingar, enl P Kavén.

Drivkraften var humanism.

Barn förlorade inte enbart sina hem utan ibland också sina föräldrar som en följd av kriget eller ohälsa. För dessa blev ett hem med nya föräldrar i Sverige ofta högsta vinsten i livets lotteri. Och onekligen var det så, att den svenska beredvilligheten att hjälpa små finska barn var enormt stor. Det fanns kanske någon slags egennytta som motiv hos några svenska familjer. Men detta överskuggas av starkt humanistiskt motiv hos den svenska allmänheten.

Ett skiftande spektrum av erfarenheter och upplevelser bär vi krigsbarn med oss. Det kanske i vissa avseenden var olyckligt att skiljas från föräldrarna, men den samlade svenska insatsen för oss krigsbarn var ofantligt stor och ytterst välmenande - tro inget annat!

Tapani Rossi

En ambulerande barnklinik i finska ödemarker

Insjuknande och spridning av tbc under krigsåren ökade i samma takt som undernäring drabbade stora delar av befolkningen i Finland. Detta oroade såväl finska som svenska myndigheter. För att om möjligt bromsa smittspridningen hos de mest utsatta barnen skaffade Hjälpkommittén en buss som inreddes och utrustades som en ambulerande barmottagning plus sovkojer för personalen: chaufför, läkare och sköterska. Röntgenutrustning inrättades i en specialbyggd släpvagn.

Kliniken reste genom de trakter där avståndet till sjukhus var störst. Där undersöktes och röntgenfotograferades samtliga barn. Verksamheten pågick sommarhalvåret 1942-1944. Höst och vinter var inte de dåliga vägarna framkomliga för det tunga ekipaget. Sammanlagt passerade 14 000 barn och 3 000 vuxna kliniken. Därutöver gav man råd till gravida kvinnor och nyblivna mödrar i elementär barnavård och betydelsen av vitaminerna i den egna och barnens kost.

Tapani Rossi

Skåneföreningen Finska Krigsbarn

TERVE! nr 27-28 2006 Red: Tapani Rossi
tapani@rossi.se Tel: 0413-24236
Hemsida: <http://terve.rossi.se>
Frejgatan 3D 243 34 HOÖR

Ny medlem

Hilkka Andersson hette **Katajamäki** när hon kom till Sverige från Mänttä några mil norr om Tammerfors. Hennes första år fick hon tillbringa dels på ett barnhem och dels på ett sanatorium, som troligen var Tjärnans barnsanatorium i Dalarna. Hon kom så småningom till en familj i norra Skåne, till vilken hon återvände till efter att varit hemma i Finland en tid.

För Hilkka, som för så många andra unga flickor på den tiden, var framtiden utstakad att bli hemmafru. Men för det fordrades utbildning, så hon fick gå på lanthushållsskolan i Osby några månader 1953/54.

Hilkka är numera bosatt i trakten av Ljungby i Småland och "nollade" i augusti månad. Som en gåva från yngsta dottern fick hon medlemskap i vår förening. Vi hälsar henne naturligtvis mycket välkommen. Vi hoppas att hon kan haka på och resa till Frostavallen med de båda medlemmarna som bor i Markaryd, så hon får möjlighet att träffa oss övriga - och vi henne.

Efterlysning

Mitt forskningsjobb rörande **Finska barn på svenska barnhem** närmar sig ett slut. På "resan" över landet har jag kunnat anteckna mer än 400 anläggningar som kortare eller längre tid tagit hand om finska barn. En del kan jag mycket om, andra något mindre och en del har jag bara namnet på. De 400 anläggningarna är först o främst barnhem av olika slag, men också några genomgångshem, karantäner och specialsjukhus. I Sverige fanns fler barnhem för enbart finska barn än totala antalet vanliga barnhem i Finland och Sverige.

Jag har haft kontakt med några barnhemsbarn, som berättat minnen från tiden på hemmet. Det är små berättelser, som ger en viktig personlig dimension åt redovisningen. Jag efterlyser nu andra som vill bidra med sina minnen från ett genomgångshem, karantän eller barnhem.

Ring, skriv eller e-posta. Min adress finns i rutan överst.

Tapani Rossi

Är världen liten,

eller är allting bara en slump?

Lanthushållsskolan i Osby var granne med lantmannaskolan i samma ort och de båda skolornas rektorer hette Ester resp. Emil Arfwedson, alltså makar. Och naturligtvis hade de båda skolorna mycket gemensamt - adress, lokaler, administration mm. Bland annat gjorde man en gemensam skolkatalog med små runda foton av lärarna och alla eleverna i de olika kurserna.

Bland lantmannaskolans elever i katalogen finns namn som Sven-Olof Sigesgård och Tapani Rossi. Och visst finns Hilkka Katajamäki bland lanthushållsskolans elever. Sven-Olof hittade krigsbarnet Pirkko Nieminen som han gifte sig med. Pirkko är SFK-medlem.

Jag har inte något minne av Hilkka, däremot av en av hennes kurskamrater, som nu är vännina till en av våra medlemmar i Hässleholm.

Skolkatalogen innehåller f.ö. flera finska namn: Holger Lindroos, men han var inte krigsbarn. Det var däremot Mirjam Martikainen, Maja Niemela, Kerttu Huuhtanen, Annikki Laajanen och Ulla Tuominen. Men var befinner de sig?

I skolkatalogen året innan finns SFK-medlemmen Jorma Enochsson.

Föredrag

Arkiverade krigsbarn - Dokumentation om de finska krigsbarnen i svenska arkiv

Detta är rubriken till det föredrag jag skall hålla på Landsarkivet i Lund den 26 oktober, kl 18.00, på huvuddepan. Välkommen att lyssna samt titta på den utställning vi arrangerat i foajén. Adressen är: Dalbyvägen 4, ingång fr Arkivgatan (bakom Spyken).

När de finska barnen kom till Sverige - 70 000 barn gästade Sverige under 1940-talet.

På Arkivens dag den 11 november kl 14 håller jag ett föredrag på Arkivcentrum Syd om barntransporterna; när, var och hur de genomfördes. Arkivcentrum finns på Gastelyckan i Lund - Porfyrvägen 16

Tapani Rossi

Finsk folkdräkt blir högvinst i lotteri!

Annikki Nilsson visade dräkten på årsmötet

Elsa Larsson i Skåneföreningen har skänkt dräkten till föreningen. Och Katarina Lauste Jurvin har som gåva skänkt ett smycke som kompletterar blusens utsmyckning. Blus och dräkt med liten väska är allt i originalskick. Den är från 1940-talet och representerar Kuortane i västra Finland. Storlek troligen 38, midja 74 cm, kjollängd 76 cm (fäll 9 cm).

Dräkten med smycket kommer att utgöra högvinsten i ett lotteri på det nordiska krigsbarnsmötet i maj 2007.

Värdet på dräkten är minst 5 000 kr. Att köpa en helt ny i Finland kostar idag ca 1 000 euro eller mer.

SFK tackar Elsa och Katarina för de fantastiska gåvorna!!!

HJÄLP!

Planeringsgruppen för Nordiska Krigsbarnsmötet, söker din hjälp med förslag på bidragsgivare/sponsorer. Vi kommer att ha kostnader för medverkande, gäster, trycksaker, sightseeingbuss mm. Allt måste finansieras och helst inte enbart genom deltagaravgifter.

Ni som kan finska vill vi engagera för att bl.a. utforma informationsmaterial, inbjudningar, programblad mm.